

Editor: Vasile Burlui
Redactare: Livia Iacob
Tehnoredactare: Stelian Bigan
Design copertă: Paul Gorban

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MACRI, PANAIT

**Ghiță Cătănuță, căpitan de haiduci / Panait Macri ; ed. îngrij.
de Ana-Maria Roșca. - Iași : Cartea Românească Educațional, 2019
ISBN 978-606-9088-60-9**

I. Roșca, Ana-Maria (ed.)

821.135.1

PANAIT MACRI

**GHIȚĂ CĂTĂNUȚĂ
CĂPITAN DE HAIDUCI**

NUVELĂ ORIGINALĂ

Ediție îngrijită de
Ana-Maria Roșca

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

Cu potcapiul pe urechi,
Unde-i Vidra cea frumoasă?
Fata noastră cea voioasă?
— Eu pe Vidra mi-am lăsat
Într-un codru depărtat,
Hotărând moșiile
Ș-așezând momiile
Cu capul și fâțele.
Bine vorba nu sfârșea
Pe loc cerul s-aprindea
Și trei fulgeri repezea
Pe Ghiță de mi-l lovea
Și-n cenușe-l prefăcea.

Cuprins

După trei luni / 16
Fuga Vidrei / 25
Ghiță e pretutindeni și nicăeri / 34
Cel din urmă sărutat / 43
Potera nimicită / 52
Trădarea Vidrei / 63
Moartea Vidrei / 76
Ghiță Cătănuță bătut de poteră / 101
Ghiță în pom / 104
Pedeapsa lui Dumnezeu / 110
Cătănuță întors în lume / 112
Moartea lui Ghiță Cătănuță / 125
Cântecul lui Ghiță Cătănuță / 127

Ziua omorului

Era la anul 1800, adică cu vreo douăzeci de ani înainte de ivirea acelu mare haiduc „Andrieu Popa”, ucis în cele din urmă, după porunca lui Șuțu, de vornicul Mihaiu Cozoni.

În timpul acesta, în satul Stânca din județul Iași, plasa Branîștea, trăia un popă, numit Ghiță Cătănuță.

Părintele Cătănuță era proverbial nu numai în satul său, dar chiar și în tot județul, pentru dreptatea și evlavie cu care servea lui D-zeu.

Niciodată nu se culca înainte de a se închina și niciodată nu se întâmpla să mănânce sau să bea apă fără a-și face cruce.

De altminteri era și cu carte, el putea să spue, călare fiind, pe de rost Tatăl nostru.

Copilăria și-o făcuse într-o monastire unde fu introdus de un unchiu al său după moartea părinților săi, care lăsară pe sărmanul Ghiță numai în etate de șapte ani ca să se lupte singur cu valurile acestei lumi.

Resp. Aici în monastire el își făcu primele studii de popie, învățând psaltirea și toate celelalte necesare unui bun preot.

Mulți ziceau că el n-ar fi bun de preoție. Prea avea ochii jucători și când era mic, prea de multe ori înjura pe tovarășii săi.

Cu toate aceste Ghiță Cătănuță se făcu popă.

De cinci ani exersa robul lui D-zeu această sfântă misiune, fără ca cineva să vorbească despre el decât numai bine.

Singure babele răutăcioase cârtiau în contra lui zicând că prea ar fi tânăr și nu face de popă.

– Vai de mine lele-Paraschivă, zise într-o zi Catrina cumetrei sale; popa ăsta al nostru e bun de spânzurat.

– Și de ce fă lele? întrebă ea.

– De ce? Dacă n-ai auzit ce a zis astăzi despre el bunica Stanca!

– Ce a zis, fă?

– A zis că părintele Ghiță e un nelegiuit și noi nu trebu'e să ne mai ducem să ne spovedim la dânsul.

– Și de ce așa?

– Uite, ascultă dragă lele: Tu știi că Ciorchină paracliserul iubește pe Vidra, fata frumoasă din satul Sculeni.

– Știu, cum să nu știu, moare de dragul ei.

– Zău așa, chiar că moare!

– Dar bine, fă Catrino, asta o știe tot satul și-apoi ce are a face una cu alta! Auzi colo, paracliserul iubește pe Vidra și popa e de vină!...

– Ei, nu fă nu-i așa! De ce nu ascuți să isprăvesc vorba? Nu iubește numai paracliserul pe Vidra!

– O fi mai iubind-o și Ilie, că prea mult juca la horă cu dânsa. Unii zic... Ce mai departe, iată chiar nenea Mihaiu spunea, că dacă Vidra vine câteodată prin satul nostru, vine numai din pricina lui Ilie. Fie fă leleo Catrino, că e și frumos băeat Ilie! Bată-l să-l bată! Dacă nu-l am eu de bărbat că ce l-aș mai iubi! Cât despre Vidra, să-ți spun drept, nu e tocmai așa de frumoasă cum zice lumea.

– Dar ce are soro?

– N-ai băgat de seamă? Sprânceană stângă e mai groasă ca cea dreaptă.

– Mai groasă! Și nu-i nimica lele Paraschivo, d'-o fi acolo o sprânceană mai puțin groasă decât cealaltă. Oricum, Vidra e cea mai frumoasă fată din sat.

– Cea mai frumoasă!... De, cumătră Catrino, ție așa îți place, să lauzi toate fetele. Uită-te la sprânceanile mele; nu vezi cum sunt de negre și stufoase! Nu-i așa că te înțeapă la inimă când te uiți la ele?

– Ba pe mine, soro, nu mai mă înțeapă, pe flăcăi poate să-i înțepe și la cap nu numai la inimă. Dar tu, fă cumătro, cu vorba mă făcuși să nu-ți mai spun despre nelegiuirile părintelui Ghiță.

– Ia lasă, Catrino dragă, încolo pe părintele, că doar îl știe satul că e destul de sfânt și spune-mi cine mai iubește pe Vidra? O fi Ilie, nu-i așa? Ticălosul!

– Nu, fă cumătro, nu-i Ilie, ci e...

– Cine dracu e atunci, doamne iartă-mă, că pomelesc pe necuratu'! zise Paraschiva lovindu-se cu mâna peste gură și resuflând cu putere ca și când cineva i-ar fi luat o piatră după piept. Paraschiva iubea pe flăcăul Ilie.

– Nu e, fă, Ilie, nu, e altul?

– Altul; dar cine e ăla?

– Părintele Ghiță!

– Alei! Catrino, taci din gură, nu zice vorba asta; să nu te auză cineva!

– Ce să se audă, soro, că chiar paracliserul Ciorchină s-a plâns la tot satu' că părintele vrea să-i ia ibovnica.

– Dar cum, ciorile!

– Zău așa! Uite, bunica Stanca l-a auzit chiar cu urechile ei, când se plângea Ciorchină.

Astfel vorbeau aceste două fete și în adevăr de câteva zile astfel începu să cârtească aproape tot satul.

Era însă el de vină? Avea satul dreptate? să vedem:

Într-o duminică, era chiar Duminica Floriilor, după isprăvitul slujbei, popa Ghiță 'eșia din biserică împreună cu paracliserul său, care servia totodată și de cântăreț.

– Ia ascultă Ciorchină, zise popa paracliserului, tot n-ai acum de lucru, vino până la mine.

– Viu, părinte, de ce să nu viu, răspunse el, caută însă să fie și ceva vin.

– Lasă, Ciorchină, că doar am îngrijit ca să nu lipsească sfânta băutură.

– Atunci viu, părinte, sărut mâna.

Astfel tot vorbind popa cu paracliserul, ajunseră acasă. Aici ei intrară într-o cameră mică, al cărei mobilier nu se compunea decât din două paturi, o oglindă cât palma, un prosop de cele țărănești atârnat într-un cuiu și o mătură aruncată după ușă.

– Așa e, părinte Ghiță, că ți-e urât de tot, ți-a murit cucoana preoteasă.

– Bine mă, Ciorchină, tu știi că eu nu o iubeam deloc?

– Adevărat, părinte, dar Dumnezeu s-o ierte, de când a murit, uite, nenorocitul pat e văduv.

– Văduv, e drept și eu m-am rugat mult lui Dumnezeu până să văduvească.

– Cum, părinte, sfinția ta dorea ca să moară preoteasa?

– Se înțelege. Lucrul acesta dorește orice bărbat, când nu-și mai iubește nevasta și mai cu seamă un preot, care cu anevoe se poate despărți!

La auzul acestor cuvinte, Ciorchină deschise niște ochi mari și privi pe preotul său.

– Și va să zică, sfinția ta...

– Da, sfinția mea aștepta din minut în minut ca preoteasa să se ducă în lumea fericiților.

– Aoleo! Dar al dracului sfânt mai e popa Ghiță! zise paracliserul în sine.

– Ia-n ascultă, Ciorchină, să lăsăm acum vorba și să mai bem ceva, căci mai mult pentru asta am venit. Iată, oala aceasta e plină cu vin, toarnă în ulcică și bea.

– Da, să bem, pronunță Ciorchină cu o jumătate de voce și cu gândul mereu la sărmana preoteasă.

Pe când paracliserul Ciorchină deșerta una după alta ulcelele, părintile Ghiță începu să-i zică:

– Așa, frate Ciorchină. E bun vinul? Cum ți se pare?

– E bun, părinte, și e roșu.

– Sângele lui Christos, nu altceva!

– Alunecă pe gât ca un șarpe.

– Fă-l, frate paraclisere, fă-l să alunece mereu.

– Ca să n-ai grije, părinte.

După câteva minute de tăcere, părintele Ghiță începu din nou cu o voce mai slabă:

– Bine, mă Ciorchine, ucigă-l crucea te-a pus pe tine să spui pe la oamenii din sat că eu iubesc pe Vidra?

La auzul acestui cuvânt, paracliserul se sculă în picioare, dar amețit cum era de vin, moțai nițel și căzu iar pe pat.

– Păi bine, părinte, sfinția ta mi-ai spus că o iubești.

– Am spus, dar am spus numai ție, nu la tot satul.

– O iubești însă, nu-i așa?

– Cum să n-o iubesc! O iubesc, Ciorchină; ca ochii din cap!

– Dar ea pe tine, popă?

– S-a îmbătat motârlanu', zise Ghiță în gândul său acum să aflu tot de la el și după aceia să nu mai pierd timpul.

– Vidra doară nu o fi neună să iubească pe un popă ca tine, care și-a omorât preoteasa!

– Ce, mă Ciorchină, te-ai îmbătat, se vede treaba.

Cine ți-a spus că eu mi-am omorât preoteasa?

– Ce, m-am îmbătat, părinte? Beat oi fi tu, nu eu.

– Păi de ce zici că mi-am omorât preoteasa?

– Tu singur mi-ai spus!

– Eu?

– Da, tu! Și mâine am să spun la tot satul că ai omorât pe sărmana Maria, iar acum, vrei să-mi 'ei pe Vidra?

– Taci, mă Ciorchină, că ai înebunit.

– Tu ai înebunit părinte, nu eu!

– Bine mă, ce-ți pasă ție, dacă iubesc pe Vidra?

– Ba să-ți pui pofta în cuiu! zise Ciorchină cu batjocură. Auzi vorbă! Dar cum să nu-mi pese, măi popă,

când eu mor după Vidra și mi-am pus în gând s-o iau de nevastă?

– A, înțeleg acum! își zise Ghiță; tu va să zică iubești pe Vidra! O, Ciorchină! viță de fanariot! să-mânță a lui satana! Dar crezi tu că eu te voi lăsa cu viață, că voi suferi vreodată ca să te văd cu Vidra în brațe? Nu, vei muri, sărmane Ciorchină! Tu m-ai făcut ieri de răs la tot satul, eu voi face ca să rîdă tot iadul de sufletul tău!

– Taci, popă fără de lege, răcni atunci paracliserul și se repezi numai decât la el.

Ghiță era înfuriat în aceste minute. Din ochii lui ieșiau scânteii și, ducând o mână tremurândă la pieptu-i, scoase un cuțit.

Când paracliserul văzu strălucind ferul rece în mâna părintelui Cătănuță, cu toată beția lui, înțelese că viața-i este în primejdie și voi să se apere.

– Nelegiuitule! Ce vrei să faci?! răcni Ciorchină. Ghiță tăcu.

– Aruncă cuțitul, părinte! urmă paracliserul. Nu uita că ești preot!

– Nu voi uita niciodată că tu iubești pe Vidra! îi răspunse el.

Ciorchină se uită în toate părțile casei și numai atunci văzu, că este singur, că dacă ar striga, n-ar fi nimeni care să-i vie în ajutor și căzu în genunchi.

– Cerule! Îndură-te de mine! exclamă el. Ghiță se apropie de dânsul.

Cuțitul îi strălucea în mână.

Ce voia oare să facă? Va avea oare cruzimea ca să omoare pe acel nenorocit paracliser, care fiind beat, nu mai putea să se ție nici pe picioare? Va fi el atât de crud?

Cătănuță iubea pe Vidra, o iubea demult, de când era încă copil. El o văzu într-o zi la mănăstire, venise cu mama ei ca să plângă pe mormântul sârmanului ei tată.

— Această fată, îi zise el atunci, e ca și mine orfană! Și din acea zi Cătănuță simți în pieptu-i o durere ce creștea cu cât zilele treceau.

În glasul clopotelor, în sunetul toacei, părea că auzia un plâns jalnic, și în fundul tâmăei părea că vede pe Vidra îngenunchiată pe mormântul părintelui ei.

El o iubea, fără să se mai gândească că se află într-un loc sfânt.

Ce-i pasă lui! A intrat el de bunăvoie în Mănăstire? Om tânăr și voinic, era oare pentru mănăstire? Nu! Unchiul său l-a introdus acolo. El creștea în mijlocul călugărilor, cari îi spuneau în fiecare zi că chemarea lui în lume este să semene adevărul și bunătatea. Astfel creștea, astfel trebuia să devie. Dar nenorocitul nu cunoștea câmpul pe care trebuia să crească acea sămânță.

Pe vremea aceea, țara era copleșită de fanarioți și la dânsii nu puteai vedea decât răutăți și hoții.

Deci, pe când gândul lui Ghiță sbura prin lumea ideală, făcându-și fel de fel de planuri, cari mai de cari mai sfinte și mai curate, iată că-i 'eși în cale o fată de o frumusețe rară și-i schimbă toate gândurile.

Această fată era Vidra.

Ghiță o iubi; amorul nu întreabă și nu judecă. Săgeata lui Cupidon străbătu tot așa de lesne peptul său de viitor sfânt.

El o văzu plângând pe mormântul părintelui ei și din acea zi sârmanul Cătănuță ar fi dorit mai bine ca să se închine la umbra frumoasei sale decât la acele

icoane, cari din zi în zi perdeau înaintea ochilor săi din sfânta lor valoare.

Pe Vidra în adevăr nu o mai văzuse și ca să întrebe despre dânsa nu avea pe cine, ș-apoi nu știa cum o chiamă; cu toate acestea o iubea.

Era hotărât să se facă călugăr, acum însă își schimbă gândul. Îi plăcu mai mult preoția. Ca preot, își zicea el, se va putea însura și-și va lua o nevastă tot atât de frumoasă ca și fata aceea pe care a văzut-o plângând pe negrul mormânt.

Așa și făcu. După un scurt timp se însură și deveni preot.

Patru ani duse el această viață liniștită când, mergând într-o duminică din întâmplare în satul vecin, văzu pe Vidra, pe acea fată frumoasă pe care o văzuse în mănăstire și care îi rămăsese în minte.

Când se întoarse seara acasă, bietul Ghiță nu era ca mai 'nainte. El nu puse deloc mâna pe psaltire. Când se culcă, nu-și făcu deloc cruce și preoteasa i se păru de astă dată că este de o slujenie nedescrisă.

Norocul însă îl favoriză. Dumnezeu sau satana făcu în scurt timp să-i moară preoteasa.

De atunci el rămase singur și nu nutria altă dorință decât a se iubi cu Vidra.

Ghiță, după cum ziserăm, se apropie cu cuțitul în mână de rivalul său.

Sârmanul Ciorchină nu mai putea să ție nici capul în sus de amețit ce era.

Hotărârea preotului fu crudă, el voia să-l omoare și nu era nimeni care să-l oprească de la crimă.